

Έρευνα-δράση

Συμβατικός ορισμός:

Παρέμβαση μικρής κλίμακας στη λειτουργία του πραγματικού κόσμου και μια εξέταση από κοντά των επιδράσεων αυτής της παρέμβασης.

Αφετηρία της Ε-Δ στην εκπαίδευση:

*αρχές του 20ού αιώνα στις Η. Π. Α.
Αλληλεπίδραση στην ομάδα. Απόγειο του κινήματος: 1960.*

Τα χαρακτηριστικά της:

Είναι εξατομικευμένη:

Ενδιαφέρεται για τη διάγνωση ενός προβλήματος σε ένα ειδικό πλαίσιο και προσπαθεί να το λύσει στο πλαίσιο αυτό.

Είναι συνεργατική:

Κοινή εργασία ερευνητών και ανθρώπων της πράξης σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα. Περιλαμβάνει τις ιδέες και τις προσδοκίες όλων όσων εμπλέκονται.

Συνέχεια χαρακτηριστικών

Είναι συμμετοχική:

Τα ίδια τα μέλη της ομάδας συμμετέχουν στην υλοποίηση της έρευνας.

Είναι αυτο-αξιολογική:

Συνεχής αξιολόγηση των τροποποιήσεων μέσα στο πλαίσιο της τρέχουσας κατάστασης, επειδή ο τελικός στόχος είναι η βελτίωση της πρακτικής με κάθε τρόπο.

Συνέχεια χαρακτηριστικών

Επιλύει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα
που αντιμετωπίζεται σε μια άμεση κατάσταση.
Μόνιμη ωφέλεια για την ίδια τη συνεχιζόμενη διαδικασία.

Δεν εντοπίζεται ένας μόνο συγκεκριμένος παράγοντας,
και μελετάται απομονωμένος από το πλαίσιο που του
δίνει νόημα.

Άμεση ή βραχυπρόθεσμη εφαρμογή των ευρημάτων.

Αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας.

Ευελιξία, προσαρμοστικότητα:
αλλαγές στην εφαρμογή και την πορεία

Συνέχεια χαρακτηριστικών

Είναι εμπειρική:

*βασίζεται κυρίως στην παρατήρηση και σε δεδομένα συμπεριφοράς.
Συλλογή, ανταλλαγή, συζήτηση, καταγραφή, αξιολόγηση πληροφοριών.*

Χρησιμοποιεί την επιστημονική μέθοδο:

*– την οποία ερμηνεύει με πολύ ελεύθερο τρόπο –
επειδή εστιάζεται σε ένα ειδικό πρόβλημα, σε ένα ειδικό περιβάλλον.
Ασκεί κριτική.*

Είναι αντίθετη προς την πραγματικά πειραματική έρευνα:

*το αντικείμενό της αναφέρεται σε ειδική περίπτωση και είναι συγκεκριμένο.
Το δείγμα της είναι περιορισμένο και μη αντιπροσωπευτικό.
Δεν ελέγχει ή ελέγχει ελάχιστα τις ανεξάρτητες μεταβλητές.*

Δίνει έμφαση στην ακριβή γνώση:

για μια συγκεκριμένη κατάσταση και για έναν συγκεκριμένο σκοπό.

Είναι ανατρεπτική, γιατί αμφισβητεί αυτό που θεωρείται δεδομένο.

Τα στάδια ανάπτυξής της (πλαίσιο):

1. Αναγνώριση, αξιολόγηση και διατύπωση του προβλήματος

(ανάγκη καινοτομίας σε κάποια πλευρά του προγράμματος),

που θεωρείται κρίσιμο σε μια δεδομένη κατάσταση διδασκαλίας, ανάπτυξη υποθέσεων.

2. Προκαταρκτικές συζητήσεις και διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέλη και πιθανή κατάληξη σε μια πρώτη πρόταση (ερωτήματα προς απάντηση).

Κατανόηση στόχων, σκοπών, εννοιών και υποθέσεων από όλους τους συμμετέχοντες στην έρευνα.

Συνέχεια σταδίων

3. Επισκόπηση ερευνητικής βιβλιογραφίας:

Τι μπορούμε να μάθουμε από ανάλογες μελέτες;

Ποιοι είναι οι στόχοι τους;

Ποια είναι η πορεία και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν;

4. Τροποποίηση ή επανακαθορισμός της αρχικής διατύπωσης του προβλήματος:

Ελέγξιμες υποθέσεις ή κατευθυντήριοι στόχοι.

Ρητή διατύπωση των υποθέσεων.

5. Επιλογή της ερευνητικής πορείας:

καθορισμός δείγματος, διαχείριση, επιλογή υλικών, μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης.

Κατανομή πόρων και εργασιών κλπ.

Συνέχεια σταδίων

6. Επιλογή των διαδικασιών αξιολόγησης (συνεχής).

7. Εφαρμογή του προγράμματος:

συνθήκες, μέθοδοι συλλογής στοιχείων, παρακολούθηση των εργασιών, μετάδοση διορθωτικών πληροφοριών στην ερευνητική ομάδα, ταξινόμηση και ανάλυση δεδομένων.

8. Ερμηνεία των δεδομένων, εξαγωγή συμπερασμάτων, συνολική αξιολόγηση του προγράμματος.

Εξέταση σφαλμάτων και προβλημάτων.

Ανασκόπηση.

Προτάσεις.

Σχόλια

Η έρευνα δράση πρέπει να συνεισφέρει όχι μόνο στην πρακτική, αλλά και σε μια «θεωρία της παιδείας και της διδασκαλίας, στην οποία μπορούν να έχουν πρόσβαση και άλλοι δάσκαλοι».

Το αξιολογικό πλαίσιο αναφοράς της:

Η αύξηση των λειτουργικών γνώσεων του ανθρώπου που ασχολείται με την πρακτική, σχετικά με τα φαινόμενα που εξετάζει.

Είδη παρεμβατικών προγραμμάτων για έρευνα-δράση:

1. Είναι κέντρισμα για ενεργοποίηση, με στόχο τη γρήγορη υλοποίηση.

2. Ασχολείται με τη λειτουργία και την ηθική ενός προσώπου, με τις ανθρώπινες σχέσεις.

Ενδιαφέρον για την επαγγελματική αποτελεσματικότητα των ανθρώπων, τα κίνητρά τους, τις σχέσεις κλπ.

3. Επικέντρωση στην ανάλυση του επαγγέλματος. Στοχεύει στη βελτίωση της επαγγελματικής λειτουργίας και επάρκειας.

Συνέχεια παρεμβατικών προγραμμάτων

4. Ενδιαφέρον για αλλαγές σε επίπεδο οργανισμών
(βελτίωση της λειτουργίας τους).

Χάραξη πολιτικής στο χώρο της κοινωνικής διοίκησης.

5. Ενδιαφέρον για καινοτομίες και αλλαγές και για τους
τρόπους εφαρμογής τους στα υπάρχοντα συστήματα.

6. Επικέντρωση στην επίλυση προβλημάτων.

7. Παροχή ευκαιριών για ανάπτυξη της γνώσης σε
θεωρητικό επίπεδο, με έμφαση στο ερευνητικό στοιχείο
της μεθόδου.

Κατηγορίες σκοπών της έρευνας – δράσης (μέσο):

- *Θεραπεία προβλημάτων που έχουν διαγνωστεί σε συγκεκριμένες καταστάσεις
ή
βελτίωση κάποιων συνθηκών.*
- *Επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς
(νέες δεξιότητες και μέθοδοι).*
- *Εισαγωγή πρόσθετων ή καινοτόμων προσεγγίσεων στη διδασκαλία και στη μάθηση σε ένα υπάρχον σύστημα που τις εμποδίζει.*

Συνέχεια κατηγοριών-σκοπών

- *Βελτίωση της φτωχής επικοινωνίας ανάμεσα στον ενεργό εκπαιδευτικό και στον ακαδημαϊκό ερευνητή και θεραπεία της αποτυχίας της παραδοσιακής έρευνας να δώσει σαφείς και κατευθυντήριες οδηγίες.*
- *Παροχή μιας εναλλακτικής λύσης, προτιμότερης από την πιο υποκειμενική, μη εμπειριστατωμένη προσέγγιση της επίλυσης προβλημάτων στην τάξη.*

Ποιος αναλαμβάνει στην πράξη την έρευνα - δράση στα σχολεία;

- Ένας εκπαιδευτικός (εκπαιδευτικός και ερευνητής συγχρόνως, ενοποίηση της θεωρίας και της πράξης).
- Ομάδα εκπαιδευτικών που εργάζονται από κοινού σε ένα σχολείο.
- Ο εκπαιδευτικός ή οι εκπαιδευτικοί εργάζονται παράλληλα με έναν ή περισσότερους ερευνητές, σε διαρκή σχέση και ενδεχομένως σε πιθανή συνεργασία με σχολικούς συμβούλους, πανεπιστημιακά τμήματα κλπ.

Επιχείρημα υπέρ της χρήσης της έρευνας – δράσης:

Η βελτίωση της (εκπαιδευτικής) πρακτικής,
μόνο αν οι εκπαιδευτικοί αλλάξουν στάσεις
και συμπεριφορές.

Σε ποιες περιπτώσεις η έρευνα – δράση είναι κατάλληλη ως μέθοδος;

Γενικά:

- *Όταν απαιτούνται συγκεκριμένες γνώσεις για ένα συγκεκριμένο πρόβλημα σε μια συγκεκριμένη κατάσταση.*
- *Όταν μια νέα προσέγγιση πρέπει να ενσωματωθεί σε ένα ήδη υπάρχον σύστημα.*

και ειδικά:

- *Αναλυτικά προγράμματα.*
  - *Μέθοδοι διδασκαλίας
(αντικατάσταση μιας παραδοσιακής μεθόδου διδασκαλίας με μια μέθοδο ανακάλυψης).*
  - *Στρατηγικές μάθησης*
- *(υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης μεθόδου μάθησης και όχι μεμονωμένα μαθήματα).*
- *Διαδικασίες αξιολόγησης (βελτίωση των μεθόδων διαρκούς αξιολόγησης).*
- *Στάσεις και αξίες (ενθάρρυνση θετικότερων στάσεων απέναντι στην εργασία).*
  - *Εξέλιξη των ήδη εργαζομένων εκπαιδευτικών
(βελτίωση των δεξιοτήτων διδασκαλίας, ανάπτυξη νέων μεθόδων μάθησης κλπ).*
- *Διαχείριση και έλεγχος: σταδιακή εισαγωγή των τεχνικών αλλαγής συμπεριφοράς.*
  - *Διοίκηση.*

Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν άμεσα τα αποτελέσματα (πλαίσιο):

- **Οι εκπαιδευτικοί:**
διάκινονται ευνοϊκά προς το πρόγραμμα;
- **Η οργάνωση του σχολείου:** συμφωνία ανάμεσα στο περιβάλλον και στο πρόγραμμα που θα εισαχθεί.
- **Οι πόροι:** ερευνητές, πρόσβαση σε βιβλιοθήκες κλπ.

Κάποια προβλήματα:

- **Ασυμβατότητα ανάμεσα στην έρευνα και τη δράση:**
διαφορετικές και αλληλο-αποκλειόμενες αρχές.

- **Στάσεις των διευθυντών των σχολείων και των εκπαιδευτικών απέναντι στην πιθανότητα αλλαγής, ως αποτέλεσμα της έρευνας-δράσης :**

αντίσταση στην προσπάθεια του ερευνητή να διερευνήσει διεξοδικά την ατομική και κοινωνική τους πρακτική.

Συγκριτικός πίνακας

Έρευνα

- Ακρίβεια, έλεγχος, επανάληψη. Γενίκευση με βάση συγκεκριμένες περιπτώσεις.
- Προϋπόθεση έρευνας: σαφής και σταθερός σκοπός.
- Ακριβής και συνεπής χρήση των μέσων.

Δράση (διδασκαλία)

- Μεταφορά των γενικεύσεων σε συγκεκριμένες ενέργειες.
- Δοκιμαστική, αδέσμευτη, ευπροσάρμοστη.
- Επικέντρωση στο επόμενο βήμα, χωρίζοντας τη εξέλιξη της έρευνας σε διακεκριμένες υλοποιήσιμες αποφάσεις.

Συνέχεια πίνακα

- Καμιά αναθεώρηση μέχρι την ολοκλήρωση των βημάτων. Αντίληψη του παρόντος με βάση τα αποτελέσματα.
- Απομόνωση και επικέντρωση σε έναν ή δύο παράγοντες και εμμονή σε έναν σταθερό ορισμό του προβλήματος, μέχρι την ολοκλήρωση του πειράματος.
- Δημιουργία του μέλλοντος με βάση τις υπάρχουσες δυνατότητες.
- Κατανόηση όλων των παραγόντων που σχετίζονται με ένα άμεσο πρόβλημα (μεταβαλλόμενη η φύση του).
- Ερμηνεία του παρόντος για την υποβολή ερωτημάτων.

Παράδειγμα έρευνας-δράση

- 35 παιδιά 3-4 χρόνων, προάστια Παρισιού, διάρκεια: 5 χρόνια.
- **Έρευνα-δράση:** συνεργασία με νηπιαγωγούς στις τάξεις τους για την κατανόηση των δυνατοτήτων συλλογισμού των παιδιών και της κατανόησης της πραγματικότητας.
- Καθημερινή παρουσία ερευνητών στην τάξη για υλοποίηση των καλύτερων συνθηκών μάθησης στα μαθηματικά.
- Παρατήρηση των ασκήσεων 3 φορές την εβδομάδα τουλάχιστον, σημειώνοντας και καταγράφοντας ό, τι είχε γίνει ή λεχθεί από όλους.
  - Μεγάλη προσοχή σε ό, τι γινόταν στο σχολείο.
  - Απάντηση σε διάφορα αιτήματα των εκπαιδευτικών.
    - Μοιράζομαι τις παρατηρήσεις με άλλους.
- Προτείνω τροποποιήσεις, ανάλογα με τις αντιδράσεις των παιδιών.

Συνέχεια και τέλος παραδείγματος

- **Σκοπός:** εφαρμογή μεθόδου βασισμένης στη συμμετοχή, στη δυναμική του σχολείου, παρεμβαίνοντας κατά βούληση και παρακινώντας τις παρεμβάσεις των άλλων στην εργασία.

- **Ασκήσεις:** εξάσκηση στην αντίληψη και στην αναπαράσταση των σχέσεων του χώρου:

Κύκλοι στην αυλή και αναπαράστασή τους σε μακέτα με ανθρωπάκια.

Σχόλιο: υπερβολική χρήση του λόγου, κούραση των παιδιών, ασάφεια του προβλήματος προς επίλυση.

(ηλικιακή και κοινωνική ανομοιογένεια παιδιών: τρεις ηλικιακές ομάδες, διαφορετικά κοινωνικά στρώματα)